

Woordsoorten

Werkwoord

De meeste werkwoorden geven aan wat een mens, dier of ding doet:
rijden, fietsen, zwemmen, wandelen, ...

Sommige werkwoorden zeggen helemaal niet dat je iets doet:
zijn, worden, mogen, kunnen, willen, lijken, blijken, schijnen, ...

Zelfstandig naamwoord

Zelfstandige naamwoorden zijn namen van mensen, dieren, planten en dingen.

Ze kunnen in het enkelvoud en het meervoud voorkomen,
bv. *waspoeder - waspoeders*.

Ze kunnen in een verkleinvorm voorkomen, bv. *pot - potje*.
Ze hebben ook een genus of geslacht.

Lidwoord

Een zelfstandig naamwoord heeft vaak een passend lidwoord:
de of het.

Bv. *de chocoladepudding, het boek*

Een kan bij bijna alle zelfstandige naamwoorden staan.

Bv. *een chocoladepudding, een boek*

Bijvoeglijk naamwoord

Een bijvoeglijk naamwoord zegt meestal iets over een zelfstandig naamwoord. Het staat meestal voor het zelfstandig naamwoord waar het bij hoort, bv. *een geel eendje*.

De meeste bijvoeglijke naamwoorden kunnen van vorm veranderen en passen zich aan het zelfstandig naamwoord aan waar ze bij staan, bv. *de lekkere chocoladepudding, een lekker stukje*.

- Onderstreep de bijvoeglijke naamwoorden in de volgende zinnen. Trek een pijl naar het zelfstandig naamwoord waarover ze iets zeggen.

De zinnen houden verband met thema 2, les 6.

a De moeder van Dick wil haar mooie zoontje absoluut als fotomodel zien slagen.

▲ b Lieve Loppa maakt de hele wereld anders door haar sprookjesachtige trui.

c In een grote kist ontsnapt het kind J-7 uit een afschuwelijke kinderboerderij.

d Dit boek biedt een unieke kans om in de huid van jongeren te kruipen.

e Met juwelige tekeningen van Marjolein Pottie.

Naam: _____

- F** Vul de woordgroepen in de tabel aan. Doe zoals in het voorbeeld.
De woorden houden verband met thema 2, les 6. Eigen invulling

lidwoord	bijvoeglijk naamwoord	bijvoeglijk naamwoord	zelfstandig naamwoord
een	driedelige	witgeverfde	poort
een	blauwachtig	flikkerend	licht
een	stom	echtelijk	dispuut
de	kleine	magere	man
een	rustig	evenwichtig	gezin

- a** Onderstreep alle werkwoorden in het gedicht van Daniel Billiet.
De woorden houden verband met thema 2, les 3.

Leuke school

De tweede dag lag mijn lunch
als beleg tussen bladzijde 13 en 14
van mijn nieuw wiskundeboek.

Toen kreeg ik bezoek van een
kippenpoot in mijn jaszak.

Een dag later wapperde mijn turnpak
aan een tak. Op de wc
kreeg ik een douche mee.

Daarna was mijn voorwiel vermist.
Ook genoot elke klasgenoot
van een stukje van mijn meetlat.
Thuis vroeg ma: "Leuke school?"
"O ja, echte grapjassen, ma!"

- b** Wat kun je over de volgende werkwoordsvormen uit het gedicht zeggen?
Kruis alle juiste antwoorden aan.

- lag: persoonsvorm in de tegenwoordige tijd
 persoonsvorm in de verleden tijd
 infinitief
 andere vorm
- wapperde: pv. in de t.t. pv. in de v.t. infinitief andere vorm
- kreeg: pv. in de t.t. pv. in de v.t. infinitief andere vorm

Naam: _____

☑ Schrijf de onderstreepte woorden op de juiste plaats in de tabel.

De woorden houden verband met thema 2, les 6.

Agent Hendrix vraagt: "Bent u het die de 101 opgeroepen heeft, meneer?"

De kortgestuikte man komt naar voren. Zakenman, wit hemd, fletse das, neutraal kostuum van dure snit.

"Ja, dat ben ik. Ik hoorde heel vreemde geluiden hiernaast, en ik dacht dat het mijn plicht was om ..."

"Welke geluiden precies, meneer ...?"

"VEERDERS, FIRMA VEERDERS EN ZONEN, PVBA. Ik weet niet precies wat voor soort geluiden ik ze kan noemen. Gewoon ... vreemd."

werkwoord	zelfstandig naamwoord	lidwoord	bijvoeglijk naamwoord
<u>opgeroepen</u>	<u>Hendrix</u>	<u>de</u>	<u>kortgestuikte</u>
<u>was</u>	<u>meneer</u>		<u>neutraal</u>
	<u>geluiden</u>		<u>vreemde</u>

Bij een zelfstandig naamwoord staat in het woordenboek of het een **de-woord** of een **het-woord** is. Je vindt er ook het genus of geslacht van het woord: de meeste de-woorden zijn **mannelijk** (m.), sommige de-woorden zijn **vrouwelijk** (v.). Het-woorden zijn altijd **onzijdig** (o.). Zelfstandige naamwoorden behouden hun genus ook als *een* ervoor staat: *een* jongen is ook mannelijk en *een* kind is ook onzijdig. Dat geldt ook voor het meervoud.

☑ a Schrijf boven elk zelfstandig naamwoord in de tabel het bepaald lidwoord (**de** of **het**).

- b Kleur in de tabel:
- de mannelijke zelfstandige naamwoorden blauw;
 - de vrouwelijke zelfstandige naamwoorden rood;
 - de onzijdige zelfstandige naamwoorden grijs.

Gebruik de informatie die je in je woordenboek vindt.

De woorden houden verband met thema 2, les 2.

<u>de</u> ^{rood} mening	<u>de</u> ^{blauw} kinderarbeid	<u>het</u> ^{grijs} weekend	<u>het</u> ^{grijs} verdrag	<u>de</u> ^{blauw} politicus
<u>het</u> ^{grijs} pretpark	<u>de</u> ^{blauw en rood} plicht	<u>het</u> ^{grijs} recht	<u>de</u> ^{rood} ouder	<u>de</u> ^{blauw en rood} school

Naam: _____

Hoe? Waar? Waardoor? Waarmee? Waarom? Wanneer? ...

Sommige delen van een zin kunnen we niet zomaar weglaten of het is geen volwaardige zin meer. Andere zinsdelen kunnen we wel weglaten zonder dat de zin betekenis verliest. Toch kunnen ook die zinsdelen belangrijk zijn, want ze vertellen ons vaak waar, wanneer, hoe enz. iets gebeurt.

▣ Rangschik de zinnen.

Schrijf in de linkse kolom de nummers van de zinnen die zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt. In de rechtse kolom schrijf je de nummers van de zinnen die zeggen wat of hoe het onderwerp is of wordt.

De zinnen houden verband met les 1.

- 1 Meisjes spreken een andere taal.
- 2 Meisjes zijn voor ons veel te net.
- 3 Jongens laten zich ook wel horen.
- 4 Jongens zijn de baas in hun wereld.
- 5 Jongens maken het altijd te bont.
- 6 Meisjes maken jongens nieuwsgierig.
- 7 Tieners schrijven heel dwaze brieven.
- 8 Tieners zijn hartendieven.
- 9 Ze praten over paarden en pony's.
- 10 Jongens hebben rare gebruiken.

zinnen die zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt	zinnen die zeggen wat of hoe het onderwerp is of wordt
<i>1, 3, 5, 6, 7, 9, 10</i>	<i>2, 4, 8</i>

▣ Vul de zinnen aan met zinsdelen zodat we meer info krijgen.

De zinnen houden verband met les 5.

Eigen invulling

Op internet vind je meer informatie over het spel 'Asterix en de Romeinen'.
Waar?

Die maretak moet ik morgen afsnijden met een sikkel.
Wanneer? Waarmee?

Gisteren heb ik de film 'Mission Cleopatre' gezien op televisie.
Wanneer? Waar?

Naam: _____

- Onderzoek de zinnen. Gebruik het schema.
De zinnen houden verband met les 5.

Een Romeins leger verbleef altijd in dergelijke versterkingen.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>een Romeins leger</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>verbleef altijd in dergelijke versterkingen</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt?	<u>verbleef</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAAR?	<u>in dergelijke versterkingen</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WANNEER?	<u>altijd</u>

Als laatste plaatste men houten torens en poorten.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>men</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>plaatste als laatste houten torens en poorten</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt?	<u>plaatste</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAT?	<u>houten torens en poorten</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WANNEER?	<u>als laatste</u>

Dan pas kregen de tenten van de soldaten een vaste plaats.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>de tenten van de soldaten</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>kregen dan pas een vaste plaats</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt?	<u>kregen</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAT?	<u>een vaste plaats</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WANNEER?	<u>dan pas</u>

Naam: _____

Asterix is een dappere en verstandige krijger.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>Asterix</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>is een dappere en verstandige krijger</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat of hoe het onderwerp is of wordt?	<u>is een dappere en verstandige krijger</u>

Het plein werd keurig gebezemd.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>het plein</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>werd keurig gebezemd</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt?	<u>werd gebezemd</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: HOE?	<u>keurig</u>

In de Asterixverhalen vechten de Galliërs met een toverdrank tegen de Romeinse soldaten van Julius Caesar.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>de Galliërs</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>vechten in de Asterixverhalen met een toverdrank tegen de Romeinse soldaten van Julius Caesar</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt?	<u>vechten</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: TEGEN WIE?	<u>tegen de Romeinse soldaten van Julius Caesar</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAARMEE?	<u>met een toverdrank</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAAR?	<u>in de Asterixverhalen</u>

Naam: _____

Onderzoek de zinnen. Gebruik het schema.

De zinnen houden verband met les 2.

Het belangrijkste symbool van het feest is de chanoekalamp.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <i>de chanoekalamp</i>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <i>is het belangrijkste symbool van het feest</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat of hoe het onderwerp is of wordt?	<i>is het belangrijkste symbool van het feest</i>

Tijdens de eerste dag van het feest wordt de eerste kaars aangestoken.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <i>de eerste kaars</i>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <i>wordt tijdens de eerste dag van het feest aangestoken</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat er mee gebeurt?	<i>wordt aangestoken</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WANNEER?	<i>tijdens de eerste dag van het feest</i>

In Mexico viert men op 1 november de dag van de doden.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <i>men</i>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <i>viert in Mexico op 1 november de dag van de doden</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat er mee gebeurt?	<i>viert</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAT?	<i>de dag van de doden</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WANNEER?	<i>op 1 november</i>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAAR?	<i>in Mexico</i>

Naam: _____

Thuis en op de kerkhoven bouwen ze kleurrijke altaren met bloemen.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>ze</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>bouwen thuis en op de kerkhoven kleurrijke altaren met bloemen</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat het onderwerp doet of wat ermee gebeurt?	<u>bouwen</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAT?	<u>kleurrijke altaren</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAAR?	<u>thuis en op de kerkhoven</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAARMEE?	<u>met bloemen</u>

In oktober is de maan in Vietnam witter dan ooit.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>de maan</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>is in oktober in Vietnam witter dan ooit</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat of hoe het onderwerp is of wordt?	<u>is witter dan ooit</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WANNEER?	<u>in oktober</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin geven een antwoord op de vraag: WAAR?	<u>in Vietnam</u>

Trung Thu is een feest uit Vietnam.

Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?	Onderwerp: <u>Trung Thu</u>
Wat wordt er over het onderwerp gezegd?	Rest van de zin: <u>is een feest uit Vietnam</u>
Welke zinsdelen in de rest van de zin zeggen wat of hoe het onderwerp is of wordt?	<u>is een feest uit Vietnam</u>

Naam: _____

Je oefent het gebruik van verwijswwoorden.

Verwijswwoorden zorgen ervoor dat een tekst niet saai en langdradig wordt. We herhalen niet altijd dezelfde woorden, maar vervangen ze door woorden die ernaar verwijzen.

Verwijswwoorden verwijzen naar iets of iemand. Woordjes als *ze*, *hun*, *daar*, *hier*, *dat* zijn verwijswwoorden.

Bv. Mama en papa zijn triestig. Ze zwijgen en mijn tranen beginnen spontaan te vloeien.

Hier leer je hoe het kan!

Misschien laten ze me nu met rust. De juf heeft beloofd dat ze ervoor zal zorgen dat alles anders wordt. Ze zegt dat ik niet bang meer hoef te zijn. Echt veel vertrouwen heb ik er niet in. Daarvoor is er te veel gebeurd. Zelfs als ze me niet meer pakken, vrienden zullen we nooit worden. Niet zoals Tristan en Liam en Maaïke. En dat vind ik jammer. Maar als het weer misloopt, sta ik er niet meer zo alleen voor. En na dit jaar mag ik naar een andere school. Misschien naar dezelfde school als Tristan.

Ik heb hem gisteren gebeld. Stille aan de andere kant van de lijn. Hij was natuurlijk boos omdat ik hem bij de vorige afspraak had laten zitten en omdat ik niets meer van me had laten horen. Ik zei hem dat het me heel erg speet en of ik toch nog eens mocht komen, want dat ik hem vreselijk miste. Hij lachte en zei: leuk, dan kan je Isabella leren kennen. Ik kreeg het even koud, maar toen zei hij: Isabella, mijn nichtje uit Spanje, ze woont voor een jaartje bij ons in. Ik heb haar al zoveel over je verteld, ze wordt er gek van, zegt ze. Ze zou je graag eens zien.

Volgend weekend. Daar kijk ik heel erg naar uit. Ik zal zijn armband dragen.

Morgen begraaf ik mijn schrift onder de linden.

- Antwoord goed op de vragen en vervang de verwijswwoorden door het woord of de naam waarnaar het verwijst.

- Ik heb hem gebeld. Wie heeft Manon gebeld?

Manon heeft Tristan gebeld.

- Ik heb haar al zoveel over je verteld. Aan wie heeft Tristan al zoveel verteld?

Tristan heeft al veel verteld aan Isabella

- Volgend weekend. Daar kijk ik naar uit. Waar kijkt Manon naar uit?

Manon kijkt uit naar de ontmoeting met Isabella en Tristan

Naam: _____

Je oefent het gebruik van verwijswwoorden.

Zonder hulp nu!

Denk aan de vier stappen!

- Onderstreep de verwijswwoorden in elke zin. Naast elke zin staat tussen haakjes hoeveel verwijswwoorden je moet zoeken.

Elke morgen geeft hij de vogeltjes de broodrestjes. (1)

Ze zijn dol op verrassingen. (1)

Pieter heeft hem daar gisteren gezien. (2)

De buurjongen heeft mijn oude prentenboek nog niet aan mij teruggegeven. (2)

Ze hebben er de hele vakantie keihard voor gewerkt. (2)

- Vervang de onderstreepte verwijswwoorden door datgene waarnaar het verwijst.

Voor een wedstrijd hangt er meestal een bedrukte sfeer in de kledkamer.
Nu was het er muisstil.

'er' verwijst naar de kledkamer

De jonge sportleraar schreef stiekem een liefdesbriefje naar de juf van het zesde leerjaar.
Hij schreef dat met z'n nieuwe pen.

'hij' verwijst naar de jonge sportleraar

'dat' verwijst naar een liefdesbriefje

De tweelingbroers kozen samen een schattig hondje in het asiel. Het zat daar al vier weken te wachten op een nieuw baasje.

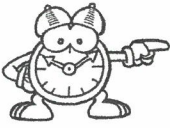
'het' verwijst naar een schattig hondje

'daar' verwijst naar het asiel

Naam: _____

Je experimenteert met zinnen en gaat na wat kan en niet kan door de zin af te bouwen.

Een **zin** bestaat uit één of meer woorden die één geheel vormen.

Bv. *Kom!*

Komen jullie onmiddellijk naar ons feestje?

Ze komen morgen.

Zinsdelen geven een antwoord op vragen als:

- Over wie of waarover wordt er iets gezegd in de zin?
- Wat doet het onderwerp of wat gebeurt ermee?
- Wat of hoe is of wordt het onderwerp?
- Aan wie ...?
- Wanneer?
- Waar ...?
- ...

Een zinsdeel kan uit **één woord** bestaan: *Komen jullie onmiddellijk naar ons feestje?*

Of uit een **woordgroep**: *Komen jullie onmiddellijk naar ons feestje?*

Hier leer je hoe het kan!

- Schrijf de zin opnieuw, maar laat de overbodige zinsdelen weg om toch nog een goede zin te hebben.

Na weken training / kon / de pup van mijn broer / over een muurtje / springen.

De pup van mijn broer kon springen.

Elke week / geeft / hij / een cadeau / weg.

Hij geeft een cadeau weg.

Vorige week / kocht / ze / een gitaar / in de nieuwe winkel.

Ze kocht een gitaar.

Na de wedstrijd / gooit / de supporter / zijn abonnement / weg.

De supporter gooit zijn abonnement weg.

Naam: _____

Je experimenteert met zinnen en gaat na wat kan en niet kan door de zin af te bouwen.

Zonder hulp nu!

Denk aan de vier stappen!

- Maak de zinnen korter door de overbodige zinsdelen weg te laten.
Soms kun je niets weglaten, omdat je anders geen goede zin overhoudt.

1 Over enkele dagen / weet / ik / de resultaten van de voorbije toets.

Ik weet de resultaten van de voorbije toets.

2 Mijn grote zus / maakt / elke zondag / het eten / klaar.

Mijn grote zus maakt het eten klaar.

3 Elke week / schrijft / hij / een prachtig poëtisch tekstje voor de plaatselijke jongerenkrant.

Hij schrijft een prachtig poëtisch tekstje voor de plaatselijke jongerenkrant.

4 Die nieuwe leraar / is / een bewonderaar van de Egyptische cultuur.

Die nieuwe leraar is een bewonderaar van de Egyptische cultuur.

5 Mijn buurman / schrijft / zijn huiswerk / heel slordig / in zijn schrift.

Mijn buurman schrijft zijn huiswerk.

- Maak de volgende zinnen korter door de overbodige zinsdelen weg te laten.
Nu moet je zelf de zinsdelen zoeken.

1 Wie speelt dit jaar mee in het vrouwenteam?

Wie speelt mee?

2 Betoverend is de nieuwe film van Harry Potter.

Betoverend is de nieuwe film van Harry Potter.

3 Heb je het boek van die jonge auteur al gelezen?

Heb je het boek van die jonge auteur gelezen?

4 Volgens de meester is Pieter een krak in rekenen.

Pieter is een krak.

5 Hij heeft vorig jaar een horloge geërfd.

Hij heeft een horloge geërfd.